

**พันธกิจความสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับชุมชน: การวิเคราะห์ความคาดหวังและความต้องการ
บริการวิชาการแก่สังคมในชุมชนพื้นที่จังหวัดปทุมธานีและใกล้เคียง จากคณะเทคโนโลยี
สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี**

สายสุณีย์ พิศิ¹, สุพรรณิการ์ ย่องชื่อ², นิภาพร ทิพย์มะณี^{3,*}

¹ธุรการฝ่ายวิชาการ งานบริการวิชาการ

คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

^{2,3}หลักสูตรครีเอทีฟมีเดียเทคโนโลยี สาขาวิชาเทคโนโลยีทางภาพและเสียง

คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Received: 25 September 2024

Revised: 8 July 2025

Accepted: 18 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวัง ความต้องการ ของชุมชนที่มีต่อบริการทางวิชาการจาก คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กลุ่มตัวอย่างคือผู้เข้าร่วมกิจกรรมบริการวิชาการ 414 คน จาก 23 โครงการใน 5 จังหวัด ได้แก่ ปทุมธานี นครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา และสระแก้ว ใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและสัมภาษณ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตัวแปรความคาดหวังเป็นข้อมูลเชิงอันดับ และความต้องการเป็นข้อมูลเชิงกลุ่ม จึงใช้สถิติอันดับพารามิเตอร์ ได้แก่ ครัสคาล-วัลลิส และไคสแควร์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังด้านความรู้ความเข้าใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามอายุ โดยเฉพาะระหว่างกลุ่มอายุ 21–30 ปี และ 41–50 ปี ความต้องการด้านการแก้ปัญหา เทคโนโลยีแตกต่างกันตามอายุและระดับการศึกษา กลุ่มอายุ 61 ปีขึ้นไปให้ความสำคัญสูงสุด และกลุ่มปริญญาตรี มีความต้องการน้อยที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนแนวทางบริการวิชาการของคณะฯ ที่สอดคล้องกับพันธกิจมหาวิทยาลัย ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการออกแบบสื่อ การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการวัดผลตอบแทนทางสังคม ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสม กับกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาเครื่องมือสื่อสารในกิจกรรม และจัดระบบประเมินผลร่วมกับชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และความยั่งยืนของบริการวิชาการ

คำสำคัญ: การบริการวิชาการ ความคาดหวัง ความต้องการ ชุมชน การเรียนรู้บนฐานชุมชน

*ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: nipaporn_t@rmutt.ac.th

**University–Community Engagement: An Analysis of Expectations and Needs
for Academic Services in Communities of Pathum Thani Province and
Surrounding Areas by the Faculty of Mass Communication Technology,
Rajamangala University of Technology Thanyaburi**

Saisunee Pisdee¹, Supannika Yongsue², Nipaporn Thipmanee^{3,*}

¹Academic Officer, Academic Services, Faculty of Mass Communication Technology,
Rajamangala University of Technology Thanyaburi

^{2,3}Creative Media Technology Program, Department of Photography and
Cinematography Technology, Faculty of Mass Communication Technology,
Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Received: 25 September 2024

Revised: 8 July 2025

Accepted: 18 July 2025

Abstract

This study aimed to investigate the expectations and needs of communities regarding academic services provided by the Faculty of Mass Communication Technology, Rajamangala University of Technology. The sample consisted of 414 participants who engaged in academic service activities across 23 projects in five provinces: Pathum Thani, Nakhon Nayok, Prachin Buri, Chachoengsao, and Sa Kaeo. A simple random sampling technique was employed. Data were collected using a questionnaire and interviews, utilizing a mixed-methods research design. Qualitative data were analyzed using content analysis, quantitative data were examined using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations. Expectation variables were measured on an ordinal scale, and needs variables on a categorical scale. Therefore, non-parametric statistical methods—namely, Kruskal-Wallis and Chi-square tests—were employed at a significance level of 0.05. The results revealed that expectations concerning knowledge and understanding varied significantly by age group, particularly between individuals aged 21–30 and those aged 41–50. Technological problem-solving needs also differed based on age and education level, with participants aged 61 and above expressing the highest level of need, while those with a bachelor's degree reported the lowest. These results highlight strategic directions for the faculty's academic services aligned with the university's mission, particularly in transferring knowledge related to media

design, strategic communication, and the development of community-contextualized products. The findings are consistent with the concept of measuring social return on investment. Policy recommendations include designing activities that align with target group characteristics, enhancing communication tools used in service activities, and establishing collaborative evaluation systems with communities to promote the effectiveness and sustainability of academic services.

Keywords: Academic Services, Expectations, Needs, Community, Community-Based Learning

*Corresponding Author; E-mail: nipaporn_t@rmutt.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริการวิชาการถือเป็นหนึ่งในพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (Berghaeuser and Hoelscher, 2020; Keerberg et al., 2014; Office of the Higher Education Commission, 2017) บทบาทนี้มีความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพ การศึกษาและการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพประชาชนและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ (Itsekor et al., 2015; Leong, 2013) แนวคิด “มหาวิทยาลัยเพื่อสังคม” มุ่งเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรม สู่ภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (Keerberg et al., 2014; Siririn, 2020)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (มทร.ธัญบุรี) มุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนผ่านกลยุทธ์การมี ส่วนร่วมกับชุมชนและพื้นที่เป้าหมาย โดยถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยดำเนินงานบริการวิชาการตามยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองความต้องการของพื้นที่จังหวัดปทุมธานี และบริเวณใกล้เคียง ทั้งนี้ แผนยุทธศาสตร์ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566–2570) ของมหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการพัฒนา นวัตกรรม งานวิจัย และสิ่งประดิษฐ์ที่นำไปใช้ประโยชน์ในภาคอุตสาหกรรม สังคม และชุมชน ตลอดจนบริการวิชาการ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Rajamangala University of Technology Thanyaburi, 2023) แผนปฏิบัติการดังกล่าว ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ (Up-skills, Re-skills, New-skills) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ ภาครัฐ เอกชน และภาคสากล รวมถึงการส่งเสริมนวัตกรรมในงานบริการวิชาการ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและ สังคม อีกทั้งยังสนับสนุนการอนุรักษ์และต่อยอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและ สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มทร.ธัญบุรี มีพันธกิจหลักในการจัดการเรียน การสอน วิจัย บริการวิชาการ และบริหารจัดการองค์กร โดยเน้นการบูรณาการกับชุมชน แม้จะดำเนินโครงการบริการ วิชาการในพื้นที่หลายจังหวัด แต่ยังขาดการศึกษาที่ครอบคลุมความคาดหวังและความต้องการ ของกลุ่มเป้าหมาย อย่างละเอียด รวมถึงการประเมินผลส่วนใหญ่เน้นเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ ส่งผลให้ขาดข้อมูลการกำกับติดตาม ด้านผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI) อย่างเป็นระบบ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพิ่มเติมเพื่อให้สามารถวัดและสะท้อนคุณค่าทางสังคมที่แท้จริงของโครงการได้อย่างครบถ้วนและยั่งยืน

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมบริการวิชาการกับความคาดหวังและ ความต้องการของชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ในการดำเนินโครงการ ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี (11 โครงการ) นครนายก (1 โครงการ) ปทุมธานี (9 โครงการ) ฉะเชิงเทรา (1 โครงการ) และสระแก้ว (1 โครงการ) โดยพบว่าชุมชนเหล่านี้ ต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการออกแบบและเผยแพร่สื่อ ตลอดจนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่น และเหมาะสมกับตลาด รวมถึงการสร้างช่องทางการนำเสนอผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายโดยตรงแก่ผู้บริโภคเพื่อลด การพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง นอกจากนี้ยังมีความต้องการในการส่งเสริมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ภายใน ชุมชนเพื่อเพิ่มการรับรู้และขยายตลาด รวมถึงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้านสุขภาพในรูปแบบดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และสุขภาวะ โครงการที่ดำเนินการจึงมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านการออกแบบสื่อและ ผลิตภัณฑ์ การสร้างอัตลักษณ์และมูลค่าสินค้าในชุมชน ตลอดจนการส่งเสริมช่องทางการสื่อสารและรูปแบบ การนำเสนอที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการสื่อสารและการตลาด สร้างโอกาส ทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ลดการพึ่งพากลไกการค้าปลีกแบบดั้งเดิม และเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของชุมชนใน

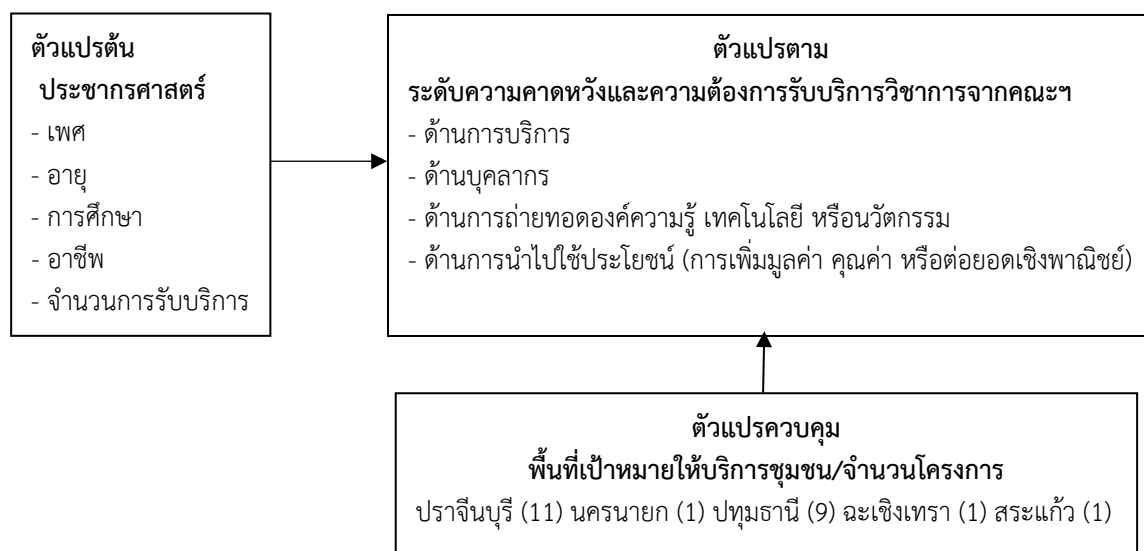
ระยะยาว ทั้งนี้ จะมีการติดตามผลโครงการภายใน 2 เดือน เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและปรับปรุงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังและความต้องการของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการบริการวิชาการของคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี นครนายก ฉะเชิงเทรา และสระแก้ว
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบริการวิชาการที่สอดคล้องกับพันธกิจของคณะและมหาวิทยาลัย รวมถึงส่งเสริมประสิทธิภาพและความยั่งยืนของบริการวิชาการผ่านการวัดผลตอบแทนทางสังคม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าความคาดหวังและความต้องการของชุมชนในพื้นที่เป้าหมายต่อการให้บริการวิชาการแก่สังคม คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีกรอบการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริการวิชาการแก่ชุมชนเป็นภารกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยที่ต้องดำเนินการอย่างมีทิศทางและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น โดยมีแนวคิดสำคัญ 4 ประการที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ แนวคิดการบริการวิชาการแก่ชุมชน เน้นบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่สังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน การบริการวิชาการไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้แบบทางเดียว แต่เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง (Srinakharinwirot University, 2014) แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมี

บทบาทตั้งแต่การให้ข้อมูล การร่วมวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและอำนาจในชุมชนอย่างแท้จริง (Phanthabutr and Supasetsiri, 2014) แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นกรอบแนวคิดที่บูรณาการมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล เพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่สร้างผลลัพธ์ในระยะยาว โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI) เป็นเครื่องมือประเมินผลกระทบทางสังคมของโครงการอย่างเป็นระบบ โดยวัดทั้งผลลัพธ์เชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อสะท้อนคุณค่าที่แท้จริงของกิจกรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ช่วยให้การบริหารจัดการโครงการมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น การนำแนวคิดเหล่านี้มาใช้ร่วมกันจึงเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้การบริการวิชาการมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนในระยะยาว

งานวิจัยหลายชิ้นสะท้อนแนวปฏิบัติที่ดีของมหาวิทยาลัยไทยในการดำเนินโครงการบริการวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือกับปราชญ์ท้องถิ่น และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ ผ่านกิจกรรมการสอน การอบรม การลงพื้นที่ และการจัดสัมมนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ผลการดำเนินงานแสดงถึงความพึงพอใจของชุมชนและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังมุ่งเน้นการบริหารจัดการบริการวิชาการโดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของโครงการ (Phanthabutr and Supasetsiri, 2014) แนวทางนี้สะท้อนแนวคิดการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนอย่างชัดเจน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Chiewwech and Masae, 2019) บูรณาการความรู้ด้านเกษตรกรรมเพื่อเสริมความเข้มแข็งเชิงเศรษฐกิจ ขณะที่มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุพรรณบุรี (Kongnamchok et al., 2021) ใช้วิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชนห่างไกล ทั้งสองกรณีเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในด้านการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) งานวิจัยของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ (Supapunt et al., 2022) ใช้เครื่องมือ SROI ประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของโครงการวิจัยด้านข้าว โดยแนะนำให้ประเมินในหลายช่วงเวลา และวิเคราะห์ความอ่อนไหวของผลลัพธ์เพื่อความยั่งยืน นอกจากนี้ การประเมิน SROI ในโครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดงเน้นการวัดผลกระทบเชิงบวกต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน (Siripong, 2023) สะท้อนความจำเป็นในการออกแบบและบริหารจัดการบริการวิชาการที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ในการพัฒนาระบบการประเมินผลที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเข้าใจบริบทความต้องการและความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมายอย่างรอบด้าน การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจข้ามกลุ่ม (Cross-sectional Study) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นความต้องการ และการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี นครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา และสระแก้ว สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) กับกลุ่มตัวอย่าง

ที่คัดเลือกจากกลุ่มเป้าหมายเดิม เพื่อให้เข้าใจถึงความรู้สึก ค่านิยม และความคิดเห็นเชิงลึกที่ไม่สามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถามอย่างมีประสิทธิภาพ

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นออกเป็น 2 กลุ่ม ตามวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูล ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มประชากรประกอบด้วยผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร และตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี ปทุมธานี สระแก้ว และฉะเชิงเทรา โดยกลุ่มตัวอย่างถูกคัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเข้าร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นความต้องการของชุมชนในการรับบริการวิชาการ จำนวนทั้งสิ้น 25 คน แบ่งเป็นจังหวัดละ 5 คน 2) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรคือผู้เข้าร่วมโครงการบริการวิชาการแก่สังคมในพื้นที่ 5 จังหวัด ครอบคลุมทั้งหมด 23 โครงการ แบ่งเป็น 14 โครงการในปีงบประมาณ 2565 (พื้นที่จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว) และ 9 โครงการในปีงบประมาณ 2566 (พื้นที่จังหวัดปทุมธานี และฉะเชิงเทรา) รวมจำนวนผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 1,380 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 5% ซึ่งคำนวณได้ประมาณ 311 คน อย่างไรก็ตาม ในการเก็บข้อมูลจริงมีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมเกินจำนวนที่กำหนด ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ได้รวมทั้งหมด 414 คน ผู้เข้าร่วมโครงการและกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นผู้สมัครใจเข้าร่วม ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการวิจัยอย่างชัดเจนก่อนดำเนินการ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมมีความเข้าใจและยินยอมเข้าร่วมอย่างเต็มใจ กลุ่มเป้าหมายหลักแบ่งตามบทบาทผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการชุมชน และประชาชนทั่วไป ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลต่อความสำเร็จและความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่ศึกษา

เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และจำนวนครั้งที่เคยเข้ารับบริการจากโครงการบริการวิชาการ ส่วนที่ 2 การประเมินผลการจัดกิจกรรมบริการวิชาการ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับ คุณภาพของวิทยากร ความเหมาะสมของสถานที่/ระยะเวลา/และการให้บริการ การนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ ด้วยมาตราส่วนประมาณค่าแบบ 5 ระดับ (Likert Scale) รวมรายการประเมินจำนวนทั้งสิ้น 22 ข้อ ส่วนที่ 3 การประเมินความสัมพันธ์และความสอดคล้องของผลลัพธ์ทางสังคมกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยและความต้องการของชุมชน โดยใช้คำถามปลายปิดแบบมีตัวเลือกจำนวน 4 ข้อ เพื่อวิเคราะห์การนำองค์ความรู้ที่ได้ปรับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยส่วนนี้จะดำเนินการเก็บข้อมูลหลังจากเสร็จสิ้นโครงการเป็นระยะเวลา 2 เดือน เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์เชิงพฤติกรรม ส่วนที่ 4 คำถามปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมอบรมเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา รวมถึงหัวข้อที่มีความประสงค์ให้จัดเพิ่มเติมในอนาคต การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ประกอบไปด้วย การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประเมินแบบสอบถามในแต่ละข้อ โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทดลอง (Try Out) จำนวน 30 คน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เพื่อประเมินความเชื่อมั่นของ

แบบสอบถามทั้งฉบับ ซึ่งได้ค่าโดยรวมเท่ากับ 0.965 แบ่งเป็นด้านความรู้ความเข้าใจ 0.753 ด้านวิทยากร 0.962 ด้านสถานที่/การบริการ 0.916 และด้านการนำความรู้ไปใช้ 0.977 ส่วนด้านที่ 5 ส่วนการได้รับการเชิงลึกใช้เทคนิคการเทียบเคียงข้อมูล (Data Triangulation) โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่มในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและลดอคติของผู้วิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างกับผู้รับบริการโครงการบริการวิชาการและนัดสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้รับบริการทั้ง 23 โครงการ จากนั้นนำมาลงรหัสและประมวลผลการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป Jamovi version 2.3.28

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสกัดแนวคิดหลักและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน จากนั้นนำความต้องการสูงสุด 4 อันดับแรกมาปรับปรุงแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา เช่น การแจกแจงความถี่และร้อยละ เพื่อบรรยายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงอันดับและไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการแจกแจงแบบปกติ ทดสอบการแจกแจงปกติด้วย Shapiro-Wilk ดังนั้น จึงใช้การทดสอบครัสคาล-วัลลิส (Kruskal-Wallis Test) ซึ่งเหมาะสมกับลักษณะข้อมูลและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Conover, 1999) พร้อมทั้งใช้วิธี Dwass-Steel-Critchlow-Fligner ในการวิเคราะห์หลังการทดสอบ (post hoc) เพื่อควบคุมความผิดพลาดประเภทที่ 1 (Family-wise Type I Error Rate) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Critchlow and Fligner, 1991) สำหรับข้อมูลเชิงกลุ่มใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) ร่วมกับการวิเคราะห์ค่าคงเหลือที่ปรับแก้ (Adjusted Residuals) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตามอายุ การศึกษา และอาชีพส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพิ่มเติมจากสัมภาษณ์เชิงลึกช่วยสรุปประเด็นความต้องการของชุมชนเพื่อออกแบบโครงการต่อไป วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพควบคู่กับการนับความถี่ของความต้องการที่เกิดขึ้นมากที่สุด การเลือกใช้วิธีวิเคราะห์และสถิติที่เหมาะสมช่วยให้ผลการศึกษาคบถ้วนและสอดคล้องกับลักษณะข้อมูลและวัตถุประสงค์วิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การใช้สถิติแบบนอนพาราเมตริกเหมาะสมกับข้อมูลเชิงอันดับและข้อมูลที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการแจกแจงปกติ (Simsek, 2023)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 56.52) อายุระหว่าง 21-30 ปี (ร้อยละ 41.55) ประกอบอาชีพในชุมชน (ร้อยละ 46.14) และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 50.72) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าร่วมอบรมบริการวิชาการเพียงครั้งเดียว (ร้อยละ 96.14) สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านเวลาและโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยสรุป กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิงวัยหนุ่มสาว การศึกษาระดับพื้นฐาน ประกอบอาชีพในชุมชน และมีแนวโน้มเข้าร่วมกิจกรรมเพียงครั้งเดียว

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจและคุณภาพบริการวิชาการต่อความคาดหวังของชุมชน

ผลการทดสอบสมมติฐานการกระจายตัวของข้อมูลด้วยวิธี Shapiro-Wilk พบว่า ตัวแปรความคาดหวังจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีค่า p-value < 0.05 ในทุกกลุ่มตัวแปร แสดงให้เห็นว่าข้อมูลไม่เป็นไป

ตามการแจกแจงปกติ จึงเลือกใช้สถิติแบบนอนพารามетริกในการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติทดสอบ Kruskal-Wallis โดยผลการทดสอบในตารางที่ 1 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เฉพาะความรู้ความเข้าใจที่ได้รับ โดยช่วงอายุมีผลต่อความแตกต่างดังกล่าว ($\chi^2 = 10.19, p = 0.037$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความคาดหวังด้านองค์ความรู้แตกต่างกันระหว่างช่วงอายุของผู้ใช้บริการ ส่วนด้านอื่น เช่น คุณภาพวิทยากร ความเหมาะสมของสถานที่/เวลา และการนำความรู้ไปใช้ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในทุกตัวแปรประชากรศาสตร์ ($p > 0.05$) สะท้อนว่าความคาดหวังในด้านเหล่านี้มีความสอดคล้องกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ การวิเคราะห์เพิ่มเติมด้วย Dwass-Steel-Critchlow-Fligner ผลลัพธ์ดังแสดงในตารางที่ 2 พบว่า ความคาดหวังด้านความรู้ความเข้าใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มอายุ 21-30 ปี และ 41-50 ปี ($W = 3.969, p = 0.040$) ขณะที่คู่กลุ่มอื่นไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ผลลัพธ์นี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับรูปแบบและเนื้อหาของบริการวิชาการให้สอดคล้องกับลักษณะและความคาดหวังของกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในกลุ่มวัยหนุ่มสาวและวัยกลางคน

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการบริการวิชาการของคณะฯต่อชุมชนเป้าหมาย จำแนกตาม
ตัวแปรอายุ การศึกษา และ อาชีพ

ความพึงพอใจในการบริการวิชาการของคณะฯ ต่อชุมชนเป้าหมาย	ตัวแปร (χ^2, P [2-tailed])		
	อายุ	การศึกษา	อาชีพ
ความคาดหวัง (E)			
1. ด้านความรู้ความเข้าใจ	(10.19,0.037*)	(3.21,0.360)	(5.09,0.165)
2. ด้านวิทยากร/ผู้บรรยาย	(4.17,0.383)	(6.14,0.105)	(1.96,0.582)
3. ด้านสถานที่/ระยะเวลา/การบริการเจ้าหน้าที่	(4.25,0.374)	(5.05,0.168)	(2.65,0.449)
4. ด้านการนำความรู้ไปใช้	(4.05,0.339)	(5.41,0.144)	(1.69,0.638)

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความคาดหวังด้านความรู้ความเข้าใจและความต้องการนำความรู้
ไปใช้ประโยชน์ของตัวแปรอายุ

คู่เปรียบเทียบตัวแปรอายุ		ความคาดหวัง (W)	P [2-tailed]
21-30 ปี	31-40 ปี	1.662	0.766
	41-50 ปี	3.969*	0.040*
	51-60 ปี	1.385	0.865
	>61 ปี	3.125	0.176
31-40 ปี	41-50 ปี	2.053	0.594
	51-60 ปี	0.160	1.000
	>61 ปี	1.259	0.901
41-50 ปี	51-60 ปี	-1.445	0.846
	>61 ปี	-1.031	0.950
51-60 ปี	>61 ปี	0.799	0.980

W คือ ค่าสถิติจากการทดสอบ post hoc ด้วยวิธี Dwass-Steel-Critchlow-Fligner

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 3 การประเมินความต้องการผลประโยชน์ของชุมชนที่มีต่อบริการวิชาการของคณะ

การวิเคราะห์ความต้องการรับบริการวิชาการของชุมชน จำแนกตามอายุ การศึกษา และอาชีพ พบว่า วัตถุประสงค์หลักในการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามอายุ ($\chi^2 = 25.70$, $df = 12$, $p = 0.012$) และระดับการศึกษา ($\chi^2 = 18.00$, $df = 9$, $p = 0.035$) ขณะที่ตัวแปรอื่น ได้แก่ ช่วงเวลา สถานที่ และรูปแบบการนำความรู้ไปใช้ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ดังแสดงในตารางที่ 3 ทั้งนี้ การไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ไม่ได้หมายความว่าไม่มีความแตกต่างในทางปฏิบัติ หากแต่ความแตกต่างดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะยืนยันได้ในระดับความเชื่อมั่นที่กำหนด ($\alpha = 0.05$) ซึ่งอาจเป็นผลจากข้อจำกัดของขนาดตัวอย่าง ความแปรปรวนภายในกลุ่ม หรือขนาดผล (effect size) ที่ต่ำ จึงควรวิเคราะห์ร่วมกับบริบทและข้อมูลเสริมอื่น ผลการวิเคราะห์เชิงลึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับความแตกต่างด้านวัตถุประสงค์ในการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ตามตัวแปรอายุและระดับการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 4 และ 5 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าสถิติไคสแควร์เปรียบเทียบความต้องการรับบริการวิชาการ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ความต้องการการบริการวิชาการของคณะฯ ต่อชุมชนเป้าหมาย	ตัวแปร (χ^2 , df , P [2-tailed])		
	อายุ	ระดับการศึกษา	อาชีพ
1. วัตถุประสงค์หลักของความต้องการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	(25.70, 12, 0.012*)	(18.00, 9, 0.035*)	(11.00, 9, 0.275)
2. ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปใช้เมื่อใด (หลังอบรมทันที, 1 เดือน, 3 เดือน, 6 เดือน)	(4.78, 12, 0.965)	(10.90, 9, 0.280)	(4.02, 9, 0.910)
3. ต้องการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ที่ไหน (ครอบครัว, ที่ทำงาน, ชุมชน, เมื่อมีโอกาส)	(1.79, 4, 0.774)	(0.56, 3, 0.905)	(2.01, 3, 0.571)
4. ต้องการความรู้ไปขยายต่อด้านใด (ถ่ายทอดความรู้, ที่ปรึกษา, สร้างองค์ความรู้ใหม่, อื่น ๆ)	(5.20, 8, 0.736)	(2.20, 6, 0.901)	(1.56, 6, 0.956)

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์ตารางที่ 4 พบว่า ความต้องการได้รับประโยชน์จากโครงการบริการวิชาการจำแนกตามช่วงอายุมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางประเด็น ซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลายของผลลัพธ์ทางสังคมที่ชุมชนคาดหวังจากการเข้าร่วมกิจกรรมบริการวิชาการ ได้แก่ กลุ่มอายุ 21-30 ปี มีความต้องการด้านการแก้ปัญหาเทคโนโลยีในระดับต่ำกว่าที่คาดไว้ (adjusted residual = -2.123) ขณะที่กลุ่มอายุ 61 ปีขึ้นไปแสดงความต้องการในประเด็นนี้สูงที่สุด (adjusted residual = 2.464) และยังพบว่ากลุ่มอายุ 61 ปีขึ้นไปมีความต้องการด้านการเพิ่มรายได้อยู่ในระดับต่ำ (adjusted residual = -2.023) ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีของกลุ่มคนรุ่นใหม่ และความจำเป็นในการสนับสนุนเทคโนโลยีในกลุ่มผู้สูงอายุ จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความต้องการผลประโยชน์จากโครงการบริการวิชาการ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในประเด็นด้านเทคโนโลยี โดยกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความต้องการด้านการแก้ปัญหา

เทคโนโลยีต่ำกว่าที่คาด (adjusted residual = -2.474) อันอาจสะท้อนถึงความรู้พื้นฐานและความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีที่เพียงพอแล้ว ขณะที่กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า มีแนวโน้มความต้องการด้านการแก้ปัญหาเทคโนโลยีสูงกว่ากลุ่มอื่น (adjusted residual = 1.694) แม้ยังไม่ถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับประเด็นด้านการเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย พบว่าทุกกลุ่มมีความต้องการใกล้เคียงกับค่าที่คาดการณ์ไว้ ผลการวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นว่า ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อความคาดหวังในผลประโยชน์จากโครงการบริการวิชาการ โดยเฉพาะในประเด็นด้านเทคโนโลยีที่กลุ่มผู้มีการศึกษาสูงต้องการน้อยกว่ากลุ่มอื่น ขณะที่กลุ่มที่มีการศึกษาน้อยกว่ามีความต้องการสนับสนุนด้านนี้มากกว่า

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความต้องการผลประโยชน์จากโครงการบริการวิชาการ
จำแนกตามกลุ่มอายุ

วัตถุประสงค์หลักของ ความต้องการนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์	อายุ (ความถี่, ค่าสถิติ Post Hoc: Adjusted Residuals)				
	21-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี	>61 ปี
1. เพิ่มรายได้	(72, 0.617)	(31, 0.483)	(29, 0.8028)	(11, -0.525)	(18, -2.023)*
2. ลดค่าใช้จ่าย	(50, -1.097)	(27, 0.459)	(22, 0.0766)	(14, 0.818)	(27, 0.528)
3. คุณภาพชีวิต	(47, 1.301)	(13, -0.871)	(9, -1.5240)	(6, -0.537)	(18, 0.446)
4. แก้ปัญหาเทคโนโลยี	(3, -2.123)*	(2, -0.886)	(4, 0.4939)	(2, 0.309)	(9, 2.464)*

* ค่า adjusted residuals ที่เกิน ± 1.96 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความต้องการผลประโยชน์จากโครงการบริการวิชาการ
จำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษา

วัตถุประสงค์หลักของ ความต้องการนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์	ระดับการศึกษา (ความถี่, ค่าสถิติ Post Hoc: Adjusted Residuals)			
	มัธยมศึกษา ตอนต้นหรือ ต่ำกว่า	มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ ปวช/ปวส	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
1. เพิ่มรายได้	(72, -0.1092)	(10, -1.1272)	(77, 1.755)	(2, -0.460)
2. ลดค่าใช้จ่าย	(74, 0.352)	(12, -0.0500)	(50, -0.611)	(4, 0.965)
3. คุณภาพชีวิต	(48, 0.120)	(12, 1.2828)	(32, -0.707)	(1, -0.490)
4. แก้ปัญหาเทคโนโลยี	(16, 1.694)*	(2, 0.1932)	(2, -2.474)	(0, -0.822)

* ค่า adjusted residuals ที่เกิน ± 1.96 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์ตัวแปรประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา เพื่อทำความเข้าใจผลกระทบต่อการรับรู้ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของผู้รับบริการวิชาการในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดใกล้เคียง ตัวแปรเหล่านี้สะท้อนความแตกต่างด้านบทบาททางสังคม ความคุ้นเคยกับเทคโนโลยี และความสามารถใน

การเข้าถึงข้อมูล ซึ่งช่วยอธิบายความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายและสนับสนุนการพัฒนาบริการวิชาการให้ตรงกับความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพมาก

ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้สถิตินอนพาราเมตริก เนื่องจากตัวแปรความคาดหวังและความพึงพอใจของชุมชนที่เก็บรวบรวมอยู่ในรูปของข้อมูลเชิงอันดับจากมาตราส่วนลิเคิร์ต ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อสมมติของการใช้สถิติพาราเมตริกโดยตรง ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธี Shapiro-Wilk สำหรับตัวแปรความคาดหวังเมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า ค่า $p\text{-value} < 0.05$ ในทุกกลุ่ม ซึ่งบ่งชี้ว่าข้อมูลไม่เป็นไปตามการแจกแจงแบบปกติ แม้จะมีขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมอยู่ในเกณฑ์ใหญ่ แต่กลุ่มย่อยมีขนาดไม่เท่ากัน อีกทั้งยังพบแนวโน้มของการเบ้หรือมีค่าผิดปกติ ด้วยเหตุนี้ การเลือกใช้สถิตินอนพาราเมตริก เช่น การทดสอบ Kruskal-Wallis จึงมีความเหมาะสมมากกว่า เนื่องจากไม่ต้องอาศัยสมมติฐานเรื่องการแจกแจงปกติ สามารถจัดการข้อมูลเชิงอันดับและรับมือกับกลุ่มตัวอย่างขนาดต่างกัน รวมถึงข้อมูลที่มีลักษณะเบ้หรือมีค่าผิดปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่นิยมในงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์และสุขภาพ (Chansakul and Bowarnkitiwong, 2017; Jantasang, 2023) อย่างไรก็ตาม สถิตินอนพาราเมตริกมีข้อจำกัด เช่น ความไวต่อขนาดตัวอย่างและการตีความในเชิงอันดับ หากเปรียบเทียบกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่มและพบความแตกต่าง ควรใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบพหุคูณด้วยวิธี Dwass-Steel-Critchlow-Fligner พร้อมปรับค่าระดับนัยสำคัญเพื่อควบคุมข้อผิดพลาดประเภทที่ 1

งานวิจัยนี้สะท้อนบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในฐานะองค์กรที่มีพันธกิจด้านสังคม โดยเน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนผ่านโครงการบริการวิชาการที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี นครนายก ปทุมธานี ฉะเชิงเทรา และสระแก้ว การดำเนินงานภายใต้หลักการรับฟังและตอบสนองความต้องการของชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) แสดงให้เห็นว่า การออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายสามารถสร้างคุณค่าทางสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญ ไม่เพียงในมิติทางเศรษฐกิจ เช่น การเพิ่มรายได้และลดค่าใช้จ่าย แต่ยังครอบคลุมผลลัพธ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต เช่น การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและการยกระดับสุขภาพของผู้รับบริการ โดยอาศัยข้อมูลติดตามผลหลังดำเนินกิจกรรมเป็นเวลา 2 เดือน ซึ่งสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงในบริบทชุมชนปัจจุบัน นอกจากนี้ การบูรณาการทักษะด้านการออกแบบสื่อ การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัล ร่วมกับกลุ่มผู้ประกอบการสินค้าชุมชน ส่งผลให้การกระจายสินค้าและรายได้ของชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ชุมชนสามารถสร้างอัตลักษณ์ผ่านผลิตภัณฑ์ผักปลอดสาร สมุนไพร และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น โภชนาการ สุขภาพจิต การออกกำลังกาย และการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งส่งผลให้รายได้สุทธิของชุมชนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับกิจกรรมเดิม ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้ กระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และสนับสนุนผลลัพธ์ที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิด “มหาวิทยาลัยรับใช้สังคม” อย่างแท้จริง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกตามกลุ่มอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ช่วยให้สามารถออกแบบกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการเฉพาะของกลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และวางรากฐานสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จุดแข็งของการประเมินแบบ SROI คือการมองคุณค่าทางสังคมอย่างรอบด้าน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งไม่เพียงช่วยให้สามารถประเมินผลลัพธ์ได้อย่างแม่นยำ แต่ยังใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมให้ตอบสนองต่อบริบทชุมชนได้อย่างแท้จริง ผลลัพธ์ของการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ

Chayrassameekul et al. (2018) ซึ่งเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ ที่เป็นรากฐานของความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองในระยะยาว เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Phetiomthong et al. (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนเป็นปัจจัยสนับสนุนความสามัคคีและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังเน้นความสำคัญของการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมีระบบ ซึ่งช่วยส่งเสริมความยั่งยืนของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จุดแข็งของงานวิจัยนี้อยู่ที่การบูรณาการแนวคิด Social Return on Investment (SROI) เข้ากับกระบวนการออกแบบและประเมินผลกิจกรรมบริการวิชาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน ส่งผลให้ผลลัพธ์สะท้อนความต้องการที่แท้จริงและสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของผู้รับบริการ การวิเคราะห์ข้อมูลในหลายมิติ ทั้งด้านอายุ การศึกษา และอาชีพ ยังช่วยเพิ่มความลึกซึ้งในการตีความผลลัพธ์และออกแบบแนวทางพัฒนาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของการวิจัย ได้แก่ ขอบเขตพื้นที่ศึกษาและระยะเวลาการติดตามผลที่จำกัด ซึ่งอาจส่งผลต่อความสามารถในการประเมินผลกระทบในระยะยาว ขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดไม่ใหญ่นักอาจส่งผลต่อความทั่วไปของผลการศึกษา จึงเสนอให้มีการศึกษาเพิ่มเติมในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะแตกต่าง รวมถึงการใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มความลึกและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในเชิงนโยบาย ผลการศึกษาเสนอแนวทางพัฒนาบริการวิชาการใน 3 ประการสำคัญ ได้แก่ 1) การปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงทุนทางสังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น เพื่อให้บริการตอบโจทย์ความต้องการและสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างแท้จริง 2) การสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย หน่วยงานท้องถิ่น และภาคประชาชน เพื่อเสริมสร้างความต่อเนื่อง ความมีส่วนร่วม และความยั่งยืนของโครงการ 3) การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ โดยใช้ดัชนี SROI เป็นเครื่องมือหลักในการวัดผลลัพธ์ทางสังคม และใช้ข้อมูลที่ได้ในการปรับปรุงกิจกรรมให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แนวทางดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นกรอบเชิงนโยบายระดับคณะหรือมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาและขยายผลโครงการบริการวิชาการที่ตอบโจทย์ชุมชน และนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งในระดับภูมิภาคต่อไป (Srinakarinwiroth University, 2014; Suwanmanee, 2023)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 นำผลวิจัยที่ได้ไปปรับกิจกรรมฝึกอบรมให้เหมาะสมกับระดับความรู้และทักษะของผู้เข้าร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดความรู้และความพึงพอใจ

1.2 การส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนเป้าหมาย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.3 การเสริมสร้างทักษะและศักยภาพของบุคลากรผู้ดำเนินงาน เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างเหมาะสม

1.4 การสนับสนุนการเติบโตและความมั่นคงขององค์กรในระยะยาว ผ่านการพัฒนาบริการวิชาการที่มีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการเติบโตและความมั่นคงขององค์กรในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ขยายขอบเขตการเก็บข้อมูลโดยเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ประกอบการและผู้เข้าอบรมหลักสูตรระยะสั้น เพื่อทำความเข้าใจความต้องการ อุปสรรค และปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติ

2.2 เปรียบเทียบรูปแบบการให้บริการวิชาการของคณะกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อระบุจุดแข็งและจุดที่ควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับชุมชน

2.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อความต้องการและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ เช่น สถานะทางเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางสังคม พร้อมทั้งเปรียบเทียบผลการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ได้แก่ ผู้ประกอบการและผู้บริหาร

2.4 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชนอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากทุนส่งเสริมงานวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ประจำปี 2565

เอกสารอ้างอิง

- Berghaeuser, H., and Hoelscher, M. (2020). Reinventing the third mission of higher education in Germany: Political frameworks and universities' reactions. *Tertiary Education and Management*, 26, 57-76.
- Chansakul, S., and Bowarnkitiwong, S. (2017). Nonparametric statistics and its applications in nursing research. *EAU Heritage Journal, Science and Technology*, 11(1), 38-48. (in Thai)
- Chayrassameekul, W., Waritt, V., Chaleerak, W., Srithiphan, P., Chumdej, T., and Klyprayong, P. (2018). Principal components for Community Strength Support: A Case Study of Communities in Nonthaburi. *Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University*, 9(1), 38-48. (in Thai)
- Chiewwech, K., and Masae, A. (2019). The Development of University Social Engagement Mission through Community Outreach Programs for Enhancing University Uniqueness: A Case of Kasetsart University. *Veridian E-Journal, Silpakorn University Humanities*, 12(1), 510-530. (in Thai)
- Conover, W. J. (1999). *Practical Nonparametric Statistics*. 3rd ed. New York: Wiley.
- Critchlow, D. E., and Fligner, M. A. (1991). On distribution-free multiple comparisons in the one-way analysis of variance. *Communications in Statistics - Theory and Methods*, 20(1), 127-139.

- Itsekor, V. O., Asaolu, A. O., and Osinulu, I. (2015). The role of academic libraries in community development: issues and strategies. *International Journal of Information Technology and Business Management*, 34(1), 83-97.
- Jantasang, S. (2023). Application of Nonparametric Statistics for Research. *Mahidol R2R e-Journal*, 11(2), 12-26. (in Thai)
- Keerberg, A., Kiisla, A., and Mäeltsemees, S. (2014). University implementing its community service role through curriculum development in a regional college. *Estonian Discussions on Estonian Economic Policy*, 21(2), 32-57.
- Kongnamchok, K., Wannanurak, S., Buppavong, P., Tharangsi, P., and Sukumalchantra, K. (2021). The opinion toward provided service and type of academic service of Thailand National Sports University Suphan Buri Campus of Suphan Buri urban community. *Academic Journal of Thailand National Sports University*, 13(3), 131-144. (in Thai)
- Leong, J. H. T. (2013). Community Engagement – Building Bridges between University and Community by Academic Libraries in the 21st Century. *Libri*, 63(3), 220-231.
- Office of the Higher Education Commission. (2017). *Internal Quality Assurance Manual for Higher Education Institutions*, B.E. 2014. 3rd ed. Bangkok: Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (in Thai)
- Phanthabutr, S., and Supasetsiri, P. (2014). Srinakharinwirot University's Academic Outreach Service: A Case Study on the Development of an Instructional Package for an IT Workshop at Banwangmai School, Wangsomboon District in Sa Kaeo Province. *Institute of Culture and Arts Journal Srinakharinwirot University*, 12(1), 105-115. (in Thai)
- Phetiomthong, K., Eamsakul, S., and Rojanatrakul, T. (2021). Self-Reliant Sustainable Community Building Process. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(12), 354-368. (in Thai)
- Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (2023). *Policy and Strategy: Phase 2 (2023–2027)*. Pathum Thani: Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
- Siriphong, K. (2023). *Social return on investment (SROI) from government project investment: A case study of the Din Daeng community urban renewal project*. Thesis of the Degree of Bachelor's Program. Bangkok: Thammasat University.
- Simsek, A. S. (2023). The power and type I error of Wilcoxon-Mann-Whitney, Welch's t, and Student's t tests for Likert-type data. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 10(1), 114-128.
- Siririn, J. (2020). Full-filling Innovative Leadership in Academic Administrator with Educational Engineering. *National interest*, 1(1), 66–72.

Srinakharinwirot University. (2014). *Annual report 2014: Academic service to the community*.

Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)

Suphapan, P., Thammapanya, U., Inthanu, P. and Prabaripoo, P. (2022). *Evaluation of economic and social impacts from rice researches of Maejo University*. Chiang Mai: Maejo University.

(in Thai)

Suwanmanee, C. (2023). The development of academic service strategy for society of mahamakut buddhist university. *Journal of Buddhistic Sociology*, 8(2), 159-179. (in Thai)